

УДК 376.112.4

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.80.2.21>

Романова Т. А.

## ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлено наукові підходи до визначення понять “професіоналізм” і “професіоналізм майбутніх фахівців зі спеціальної освіти”. Розглянуто наукову дискусію щодо ключових категорій професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти. Наведено дефініції професіоналізму, що існують у науковій літературі. Підкреслюється, що інклюзивна освіта висуває нові вимоги до педагогів щодо: діагностики й оцінки особливих освітніх потреб дитини; забезпечення для неї індивідуальної освітньої траєкторії навчання та розвитку; використання технологій спільного та диференційованого викладання дисциплін; педагогічної співпраці з батьками. Акцентується на потребах соціуму в компетентних професіоналах зі спеціальної освіти, необхідності в удосконаленні системи професійної підготовки таких фахівців, пошуку нових шляхів формування готовності до професійно-педагогічної діяльності за умов інклюзивного середовища. Зазначається, що високий розвиток професійно важливих якостей особистості майбутніх фахівців зі спеціальної педагогіки є передумовою досягнення професіоналізму. Професіоналізм формується у системі професійної освіти. Наголошується на здатності особистості майбутнього педагога до постійного розвитку та безперервного самовдосконалення. Вказано на те, що педагогічними ознаками успішного творчого саморозвитку майбутнього фахівця зі спеціальної педагогіки є: винахідливість, прагнення до відкриттів; інтуїція, передбачення; безпосередність; адаптивна гнучкість, оригінальність, дивергентність мислення; незалежність, потреба у свободі творчості; сприйнятливості (“відкритість”) до нового досвіду; ентузіазм; кмітливості, завзятість; внутрішня та соціальна зрілість; впевненість за умов невизначеності; творча активність; емпатійні здібності тощо.

**Ключові слова:** вища освіта, готовність до професійно-педагогічної діяльності, інклюзивне освітнє середовище, професіоналізм, професійна підготовка, фахівець зі спеціальної освіти, формування.

За сучасних умов модернізації освіти та глибоких трансформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя актуалізується проблема професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти, передусім формування у них готовності до професійно-педагогічної діяльності за умов інклюзивного освітнього середовища. Як відомо, інклюзія ставить нові вимоги перед педагогами щодо: діагностики й оцінки особливих освітніх потреб дитини; забезпечення для неї індивідуальної освітньої траєкторії навчання та розвитку; використання технологій спільного та диференційованого викладання дисциплін; педагогічної співпраці з батьками дітей, які мають особливі потреби.

Нові реалії, пов'язані зі змінами в системі вищої освіти, “вимагають переосмислення попереднього досвіду підготовки фахівців і пошуку нових підходів до професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти; розроблення нових освітніх стратегій; приведення змісту, форм, методів викладання у відповідність до вимог і потреб сучасності; створення ефективних умов для професійного й особистісного саморозвитку майбутнього успішного фахівця” [18].

**Метою статті** є розгляд наукових підходів до визначення понять “професіоналізм” і “професіоналізм майбутніх фахівців зі спеціальної освіти”.

Питання професіоналізму вивчали такі дослідники, як Д. Белухін, А. Деркач, С. Дружинін, Е. Зеєр, Є. Климов, А. Маркова, Л. Мігіна, Т. Сорочан та ін. Проблему професійно-творчого саморозвитку майбутнього педагога розглядали М. Костенко, К. Левітан, В. Радул та ін. Професійній підготовці майбутніх фахівців зі спеціальної освіти значну увагу приділили В. Бондар, О. Мартинчук, В. Синьов та ін.

Актуальність порушеної у статті проблеми підкреслюється потребами соціуму в компетентних професіоналах зі спеціальної освіти, державним замовленням, необхідністю в удосконаленні системи професійної підготовки таких фахівців, зокрема у пошуку нових шляхів формування готовності до професійно-педагогічної діяльності за умов інклюзивного середовища. Теоретична значущість і недостатня розробленість цієї проблеми визначили тему статті, а її метою стало висвітлення наукових підходів до визначення понять “професіоналізм” і “професіоналізм майбутніх фахівців зі спеціальної освіти”, розгляд наукової дискусії щодо ключових категорій професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти.

Професіоналізм (із лат. profession – професія, profiteer) – це інтегральна характеристика людини праці, яка включає її сформованість як суб'єкта професійної діяльності, професійного спілкування, зрілість особистості як професіонала [1]. Базове поняття професіоналізму в науковій літературі тлумачиться як “певний рівень успішності виконання професійної діяльності” [20, с. 300].

У науковій літературі зустрічаються різні дефініції професіоналізму:

– якісна характеристика суб'єкта діяльності, яка відображає високу професійну кваліфікацію і компетентність, різноманітність ефективних професійних навичок і вмінь, що дає можливість здійснювати діяльність із високою продуктивністю, є джерелом потенційного розвитку держави та суспільства (С. Гончаренко [6]);

– сформована у процесі навчання та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних обов'язків, які оплачуються; рівень майстерності у професійній діяльності, що відповідає

рівню складності роботи, сукупність знань, навичок поведінки та дій, які свідчать про професійну підготовку, навченість, придатність людини до виконання професійних функцій (В. Кремень [10, с. 742]);

– набута під час навчальної та практичної діяльності здатність до компетентного виконання трудових функцій; рівень майстерності та вправності у певному виді занять, відповідний рівню складності виконуваних завдань (Дж. Равен [21, с. 361]);

– інтегральна якість суб'єкта праці, що характеризує продуктивне виконання професійних завдань, зумовлене творчою самодіяльністю та високим рівнем професійної самоактуалізації (Е. Зеєр [13]);

– сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються у людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень розв'язання складних професійних завдань (В. Радул [25, с. 203]).

– оволодіння глибинами професії, які у своїй основі є результатом цілеспрямованого цілісного розвитку особистості, де поєднані ефективність виховного впливу, природні задатки, освіта, гармонія культури почуттів, волі та вчинків (Т. Бусел [5, с. 995]) тощо.

Високий розвиток професійно важливих якостей особистості, її спеціальних здібностей є передумовою досягнення професіоналізму [11, с. 136]. Професіоналізм спеціаліста виявляється у систематичному підвищенні кваліфікації творчої активності, здатності продуктивно задовольняти вимоги суспільного виробництва та культури.

Професіоналізм формується в системі професійної освіти, тобто, окрім опанування досвіду, його розвиток передбачає спеціальне навчання (Т. Сорочан [24]).

Професіоналізм професійної діяльності, на думку А. Семенової, – це “осмислене, індивідуальне, суспільно зумовлене позитивно-емоційне реагування, а його компоненти (професіоналізм знань, спілкування і самовдосконалення) проявляються у потребі глибокого осмислення їх, трансформування згідно з поданими суспільними еталонами та їхньою реалізацією на практиці” [23, с. 229].

Під професіоналізмом фахівця розуміють “не лише оволодіння системою наукових знань зі своєї спеціальності й уміннями та навичками професійної діяльності, але й умінням вільно орієнтуватися в інформаційному потоці, обирати соціально безпечні способи розв'язання професійних завдань, знаходити у проблемних ситуаціях оптимальні суспільно прийнятні варіанти” [19, с. 42].

Учений Е. Зеєр виокремлює п'ять стадій становлення професіоналізму:

1) оптацію (від лат. *optatio* – бажання, вибір) – формування особистісних намірів, усвідомлений вибір професії з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей;

2) професійну підготовку – формування професійної спрямованості та системи професійних знань, умінь і навичок, надбання досвіду теоретичного та практичного вирішення професійних ситуацій і завдань;

3) професійну адаптацію – входження у професію, освоєння нової соціальної ролі, професійне самовизначення, формування особистісних і професійних якостей, досвід самостійного виконання професійної діяльності;

4) професіоналізацію – становлення професійної позиції, інтеграцію особистісних і професійно важливих якостей і вмінь у відносно стійкі професійно значимі утворення, кваліфіковане виконання професійної діяльності;

5) професійну майстерність – повну реалізацію, самоздійснення особистості у профдіяльності (здіяння творчо-креативного принципу) на основі інтегральних психологічно-компетентних новоутворень [12].

Дослідниця психології професіоналізму А. Маркова [17] виокремлює такі стадії формування професіоналізму: 1) допрофесіоналізм, 2) професіоналізм, 3) суперпрофесіоналізм (вищий професіоналізм), 4) непрофесіоналізм (псевдопрофесіоналізм), 5) післяпрофесіоналізм. Як зазначає вчена, перехід від одного рівня професіоналізму до наступного відбувається у людини як послідовне оволодіння етапами: адаптація, самоактуалізація, етап вільного володіння людиною професією, вільного володіння професією у формі творчості, вільного володіння декількома професіями, етап творчого самопроекування себе.

Учений С. Дружилов виокремлює такі стадії професіоналізму: 1) екстенсивний розвиток професіоналізму; 2) інтенсивний розвиток професіоналізму; 3) стагнація [9].

Дослідниця М. Кудрявцева вважає, що професіоналізм у сучасному світі “припускає не тільки володіння на високому рівні професійними технологіями, а й глибоке усвідомлення відповідальності за свою діяльність, здатність до прогнозування наслідків, які вона може спричинити, передбачає погляд на людину як на мету будь-якої діяльності та міру усіх речей, причетність до ключових проблем людства” [15, с. 171]. Професіоналізація в інформаційному суспільстві – це засіб самореалізації особистості.

Як зазначає Д. Белухін, “професіоналами не народжуються, професіоналами стають... Отримавши основу свого розвитку, професіонал продовжує удосконалюватися вже сам, і поступово народжується професіоналізм” [3, с. 121].

Особистісний розвиток людини безпосередньо пов'язаний із її спрямованістю, що є результатом суперечливої єдності соціалізації та індивідуалізації особистості. Розвиваючись, особистість здобуває цілісність, яка полягає у формуванні необхідних якостей і спрямованості, що забезпечує безперервність, спадкоємність усіх періодів розвитку особистості [16].

Постійна незавершеність процесу становлення є обов'язковою умовою здатності особистості до постійного розвитку та безперервного самовдосконалення. Внутрішньою умовою розвитку особистості є постійна так звана "незавершеність" як характерна генетична риса організації індивіда, як його потенційна можливість до безмежного розвитку. Пройдені особистістю стадії розвитку, точніше характерні для цих стадій особистісні новоутворення, насичуючи одне одного своїм змістом, перетворюються у синергійно працюючі рівні цілісної особистісної організації. Саме ці рівні, проходячи через усвідомлення, рефлексію, критичні оцінки, продуманий вибір, вироблення оптимальних систем дій, поступово стають психологічними основами особистості, її фундаментом і феноменологічно виявляють себе в естетичних смаках, інтуїції, передчуттях, моральній поведінці тощо [2].

Здатність до саморозвитку – одна з педагогічних ознак успішного розвитку творчого потенціалу майбутнього викладача у процесі професійної підготовки. Саморозвиток включає в себе самопізнання, творче самовизначення, самоврядування, самовдосконалення, самореалізацію. Творчий саморозвиток – це процес безперервного самотворення і самовдосконалення творчих рис особистості, що допомагає їй піднятися на вищий рівень як у професійному, так і в особистісному сенсах. Саморозвиток особистості студента потребує педагогічного управління цим процесом. Педагогічний процес завдяки індивідуальному підходу і творчому ставленню дозволяє створити зовнішні та внутрішні умови для саморозвитку студента. Вирішення означеної проблеми значною мірою зумовлене наявністю у майбутніх вчителів внутрішньої мотивації до постійного самовдосконалення особистісних якостей, а відповідно, і потреби у самовдосконаленні. Феномен саморозвитку – це обов'язково внутрішній, мотиваційний процес, спрямований на досягнення конкретної мети, свідоме самовдосконалення [14, с. 21].

Незамінним суб'єктивним чинником становлення та розвитку особистості майбутнього викладача є творчий саморозвиток – процес безперервного самотворення і самовдосконалення творчих рис особистості, що допомагає їй піднятися на вищий рівень і творчо й компетентно вирішувати педагогічні проблеми [22, с. 52].

Педагогічними ознаками успішного творчого саморозвитку майбутнього фахівця зі спеціальної педагогіки є: винахідливість, прагнення до відкриттів; інтуїція, передбачення; безпосередність; адаптивна гнучкість, оригінальність, дивергентність мислення; незалежність, потреба у свободі творчості; сприйнятливості ("відкритість") до нового досвіду; ентузіазм; кмітливості, завзятість; внутрішня та соціальна зрілість; впевненість за умов невизначеності; творча активність; емпатійні здібності; здатність швидко здобувати нові знання; здатність легко пристосовуватися до нових умов і обставин; наполегливість; готовність до співпраці; здатність повністю орієнтуватися у проблемі, генерувати нові ідеї; вміння відкидати несуттєве і другорядне; здатність до наполегливої праці, до аналізу та синтезу; прагнення до постійного розвитку, самовдосконалення, духовного зростання.

Професіоналізм розглядають у єдності професіоналізму діяльності та професіоналізму особистості (А. Деркач [8]). Професіоналізм особистості також повинен включати у себе професійні стандарти, які орієнтують на високу якість виконання діяльності – "професіонал своєї справи", систему моральних норм, що роблять професіоналів певним чином непересічними особистостями.

Професіоналізм особистості – якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високий рівень розвитку креативності, професійно важливих та особистісно-ділових якостей, акмеологічних інваріантів професіоналізму, адекватний рівень домагань, а також мотиваційну сферу та ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця [7, с. 307–308].

Учений А. Бодальов відзначає, що справжній професіоналізм завжди поєднується зі стійкою мотиваційною сферою у здійсненні певної діяльності, спрямованої на досягнення в ній унікального, неординарного результату [4].

**Висновки.** Отже, у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної педагогіки необхідно формувати у них усвідомлення того, що педагогічна діяльність – особливий вид праці, у якій гармонійно поєднуються організаційна, навчальна, виховна, дослідна та творча діяльність викладача, тому такою актуальною є проблема творчого саморозвитку майбутнього педагога як запорука його безперервного особистісного та професійного самовдосконалення. Загалом професійна діяльність – це, за своєю сутністю, активність людини, спрямована на перетворення, результатом якої є певний продукт, що відповідає потребам суспільства загалом і самої особистості зокрема. Саме до такої перетворювальної діяльності потрібно готувати сучасного майбутнього фахівця зі спеціальної педагогіки за умов професійної підготовки, формувати його творчу педагогічну індивідуальність, професійно компетентну, конкурентоспроможну, інтелектуальну, духовно багату, толерантну.

#### *Використана література:*

1. Акмеологический словарь / под общ. ред. А. А. Деркача. Москва, 2004. 161 с.
2. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита. Психологический журнал. 1994. Т. 15. № 1. С. 3–18.
3. Белухин Д. А. Становление профессионала и рождение профессионализма : учебное пособие. Москва, 2006. 128 с.
4. Бодалев А. А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения. Москва : АСТ, 1998. 168 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2002. 1440 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинський оберіг, 2011. 552 с.

7. Деркач А. А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Москва, 1999. 392 с.
8. Деркач А. А. Психология развития профессионала : учебное пособие. Москва, 2000. 124 с.
9. Дружилов С. А. Психология профессионализма. Харьков, 2017. 360 с.
10. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком інтер, 2008. 1040 с.
11. Заболотська О. Формування та розвиток студента як індивідуальності. Вища освіта. 2005. № 2. С. 88–93.
12. Зеер Е. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога. Свердловск : Урал, 1988. 89 с.
13. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития. Москва : Академия, 2009. 240 с.
14. Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 20 с.
15. Кудрявцева М. Е. К вопросу о фундаментальных основах гуманитарного образования. Вестник МГУ. Серия: Филология. Журналистика. 2005. № 1. С. 171–176.
16. Левитан К. М. Личность педагога: становление и развитие. Саратов, 1991. 135 с.
17. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва : Международный гуманитарный фонд “Знание”, 1996. 308 с.
18. Мартинчук О. В. Нова освітня стратегія підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Актуальні питання корекційної освіти. Серія: педагогічні науки. 2017. № 9. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n9-2017/martinchuk-ov-nova-osvitnja-strategija-pidgotovki-majbutnih-fahivciv.html>.
19. Панина Г. В. К вопросу о компетенциях и статусе бакалавра. Высшее образование в России. 2009. № 6. С. 40–46.
20. Педагогіка вищої школи : словник-довідник / упорядник О. О. Фунтікова. Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2007. 404 с.
21. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / пер. с англ. Москва : Когито-Центр, 2002. 396 с.
22. Сівєрс З. Ф. Феномен творчості як базова складова акмеологічного розвитку особистості. Освіта і управління. 2008. № 1. С. 47–55.
23. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 362 с.
24. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2005. 472 с.
25. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.

#### References:

1. Akmeologicheskij slovar' [Acmeological Dictionary] / pod obshch. red. A. A. Derkacha. Moskva, 2004. 161 s. [in Russian].
2. Antsyferova L. I. (1994). Lichnost' v trudnykh zhiznennykh usloviyakh: pereosmyslivanie, preobrazovanie situatsiy i psikhologicheskaya zashchita [Personality in difficult living conditions: rethinking, transformation of situations and psychological protection]. Psikhologicheskij zhurnal – Psychological journal. T. 15. № 1. S. 3–18 [in Russian].
3. Belukhin D. A. (2006). Stanovlenie professionala i rozhdzenie professionalizma : uchebnoe posobie [Becoming a professional and the birth of professionalism: a tutorial]. Moskva, 128 s. [in Russian].
4. Bodalev A. A. (1998). Vershina v razvitii vzroslogo cheloveka: kharakteristiki i usloviya dostizheniya [The pinnacle in the development of an adult: characteristics and conditions for achievement]. Moskva : AST. 168 s. [in Russian].
5. Velykyj tumachnyj slovnyk suchasnoji ukrajinsjkoji movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i gholov. red. V. T. Busel. Kyjiv, Irpinj : VTF Perun, 2002. 1440 s. [in Ukrainian].
6. Ghoncharenko S. U. (2011). Ukrajinsjkyj pedagoghichnyj encyklopedychnyj slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]. Rivne : Volyns'kyj oberigh. 552 s. [in Ukrainian].
7. Derkach A. A. (1999). Akmeologiya: lichnostnoe i professional'noe razvitie cheloveka [Acmeology: personal and professional development of a person]. Moskva. 392 s. [in Russian].
8. Derkach A. A. (2000). Psikhologiya razvitiya professionala : uchebnoe posobie [Developmental Psychology of a Professional: A Study Guide]. Moskva. 124 s. [in Russian].
9. Druzhilov S. A. (2017). Psikhologiya professionalizma [Psychology of professionalism]. Khar'kov. 360 s. [in Russian].
10. Encyklopedija osvity [Encyclopedia of Education] / Akad. ped. nauk Ukrajinj; ghol. red. V. Gh. Kremenj. Kyjiv : Jurinkom inter, 2008. 1040 s. [in Ukrainian].
11. Zabolotsjka O. (2005). Formuvannja ta rozvytok studenta jak indyvidual'nosti [Formation and development of the student as an individual.]. Vyshha osvita – Higher Education. N2. S. 88–93. [in Ukrainian].
12. Zeer E. F. (1988). Professional'noe stanovlenie lichnosti inzhenera-pedagoga [Professional development of the personality of an engineer-teacher]. Sverdlovsk : Ural. 89 s. [in Russian].
13. Zeer E. F. (2009). Psikhologiya professional'nogo razvitiya [Psychology of professional development]. Moskva : Akademiya. 240 s. [in Russian].
14. Kostenko M. A. (2004). Pedagoghichni umovy profesijnno-tvorchoho samorozvytku majbutnjogho vchytelja [Pedagogical conditions of professional and creative self-development of the future teacher]: avtoref. dys. ... kand. pед. nauk : 13.00.04. Kharkiv. 20 s. [in Ukrainian].
15. Kudryavtseva M. E. (2005). K voprosu o fundamental'nykh osnovakh gumanitarnogo obrazovaniya [On the question of the fundamental foundations of liberal arts education]. Vestnik MGU. Seriya: Filologiya. Zhurnalistika – Moscow State University Bulletin. Series: Philology. Journalism. № 1. S. 171–176. [in Russian].
16. Levitan K. M. (1991). Lichnost' pedagoga: stanovlenie i razvitie [The personality of the teacher: formation and development]. Saratov. 135 s. [in Russian].
17. Markova A. K. (1996). Psikhologiya professionalizma [Psychology of professionalism]. Moskva : Mezhdunarodnyy gumanitarnyy fond “Znanie”. 308 s. [in Russian].
18. Martynchuk O. V. (2017). Nova osvitnja strateghija pidghotovky majbutnikh fahivciv zi special'noji osvity v Kyjiv'sjkomu universyteti imeni Borysa Ghrinchenka [A new educational strategy for the training of future specialists in special education at the Borys Hrinchenko University of Kyiv]. Aktualni pytannja korekcionoi osvity. Serija: pedagoghichni nauky – Current issues of correctional education. Series: pedagogical sciences. № 9. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n9-2017/martinchuk-ov-nova-osvitnja-strategija-pidgotovki-majbutnih-fahivciv.html> [in Ukrainian].
19. Panina G. V. (2009). K voprosu o kompetentsiyakh i ctatuse bakalavra [On the issue of competencies and the status of a bachelor.]. Vyshee obrazovanie v Rossii – Higher education in Russia. № 6. S. 40–46. [in Russian].

20. Pedagoghika vyshhoji shkoly : slovnyk-dovidnyk [Higher school pedagogy: dictionary-reference book] / uporjadnyk O. O. Funtikova. Zaporizhzhja : GhU "ZIDMU", 2007. 404 s. [in Ukrainian].
21. Raven Dzh. (2002). Kompetentnost' v sovremennom obshchestve: vyyavlenie, razvitiye i realizatsiya [Competence in modern society: identification, development and implementation] / per. s angl. Moskva : Kogito-Tsentr. 396 s. [in Russian].
22. Sivers Z. F. (2008). Fenomen tvorchoosti yak bazova skladova akmeologichnoho rozvytku osobystosti [The phenomenon of creativity as a basic component of acmeological development of personality]. Osvita i upravlinnja - Education and management. № 1. S. 47–55 [in Ukrainian].
23. Slovnyk-dovidnyk z profesijnnoji pedagoghiky [Dictionary-reference book on professional pedagogy] / za red. A. V. Semenovoi. Odesa : Paljmira, 2006. 362 s. [in Ukrainian].
24. Sorochan T. M. (2005). Rozvytok profesionalizmu upravlinsjkoji dijalnosti kerivnykiv zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u systemi pisljadyplomnoji pedagoghichnoji osvity [Development of professionalism of managerial activity of heads of general educational institutions in the system of postgraduate pedagogical education] : dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04. Lughansjk. 472 s. [in Ukrainian].
25. Sociologho-pedagoghichnyj slovnyk [Sociological and pedagogical dictionary] / za red. V. V. Radula. Kyjiv : EksOb, 2004. 304 s. [in Ukrainian].

***Romanova T. A. Formation of the foundations of professionalism in future specialists in special education in the process of professional training: the theoretical aspect***

*The article highlights the scientific approaches to the definition of "professionalism" and "professionalism of future specialists in special education". The scientific discussion on key categories of professional training of future specialists in special education is considered. The definitions of professionalism that currently exist in the scientific literature are given. It is emphasized that inclusive education makes new demands on teachers: on: diagnosis and assessment of special educational needs of the child; providing her with an individual educational trajectory of learning and development; use of technologies of joint and differentiated teaching of disciplines; pedagogical cooperation with parents. Emphasis is placed on the needs of society in competent professionals in special education, government procurement, the need to improve the system of training of such professionals, finding new ways to develop readiness for professional and pedagogical activities in an inclusive environment. It is noted that the high development of professionally important personality traits of future specialists in special pedagogy is a prerequisite for achieving professionalism. Professionalism is formed in the system of vocational education. Emphasis is placed on the ability of the future teacher's personality to continuous development and continuous self-improvement. It is pointed out that the pedagogical signs of successful creative self-development of the future specialist in special pedagogy are: ingenuity, desire for discoveries; intuition, foresight; spontaneity; adaptive flexibility, originality, divergence of thinking; independence, the need for freedom of creativity; susceptibility ("openness") to new experiences; enthusiasm; cleverness, perseverance; internal and social maturity; confidence in conditions of uncertainty; creative activity; empathic abilities, etc.*

**Key words:** *higher education, readiness for professional and pedagogical activity, inclusive educational environment, professionalism, professional training, specialist in special education, formation.*